

Jakuba János gyöngyházfényű, halk lírájú képeiből, a „Nádvágók”-ból és az „Árnyas uccá”-ból csak úgy, mint az „alföldiek” közül való Kurucz D. István sűrűbb színvilágú, kicsi, de monumentális építésű „Hazafelé” c. temperájából viszont a közvetlen életlátás melege sugárzott.

Íme, ez tulajdonképpen mai művészetünknek — elsősorban tartalmi, szellemi oldaláról — felvázolható képe. A filozofikus, emberelemző igényektől, a költői, szimbolikus vagy szürrealis áttételeken, a népi ihletettség különböző formáin át a közvetlen éleslátás örömeig... Es mindez jelen volt a X. Szegedi Nyári Tárlaton.

Az ország művészei a kiállításra beküldött, kiállított műveikkel dokumentálták, hogy a szegedi nyári tárlatokon nem csak szűken értelmezett szakmai kvalitásban, hanem bonyolultabb tartalmi értelemben is többet kívánnak nyújtani a szokott kiállítási szereplésnél.

Ezt az igényességet az általános szellem, a fesztivál légköre és nem utolsósorban a szegedi művészek magatartása állandóan fokozzák. Ez a sajátosan szegedi művészet formáló ereje is, s ezért érdemlik meg Szeged művészei, hogy a X. Nyári Tárlaton való szereplésük alapján külön essék szó róluk.

(Folytatjuk.)

SCHÉNER MIHÁLY KIÁLLÍTÁSA A CSÓK GALÉRIÁBAN

Az újabb középmeződek egyik legjelentősebb képzőművésze bontakozik ki szemünk előtt. Schéner Mihály hagyomány szerint modern expresszív festészetünk tehetséges tanítványának tűnt eddig, „Csók István” galériabeli kiállítása azonban váratlanul sokkal többet mutatott ennél. Expresszivitása bensőbb rétegekbe húzódott, koncentrációja a jelen művészi problémáinak közepébe irányult. Nem is csekély eredménnyel, mert újszerűt tudott felmutatni a karakter és korszerűség kettős minőségi szintjén.

Nem elég megtanulni és perfekt beszélni korunk képzőművészetének formanyelvét, mondani is kell valamit ezen a nyelven. Valamit, ami egyúttal hozzájárulás, eredeti nyelvezet.

A művész mondandója nem lehet ismert idézet. A „kiemelés tőlem” megjelölésnek a tudományban jut szerep, a művészetben tartósan aligha.

A mondandót önmagából, környezetéből, világának emlék-, élmény-, gondolat-szövedékéből emeli fel az alkotó ember, vagyis éppen az eredetiség követeli meg, hogy hagyományba fogóddzék, hogy tágabb közösségének jellege ott forrósodjon abban, amit alkot.

A műalkotás konkrét és egyszeri. A minőség azonban olyankor szokott létrejönni, amikor a korszerű találkozik a karakteressel. Így történt egykor görög földön, így minden nagy korszak centrumában.

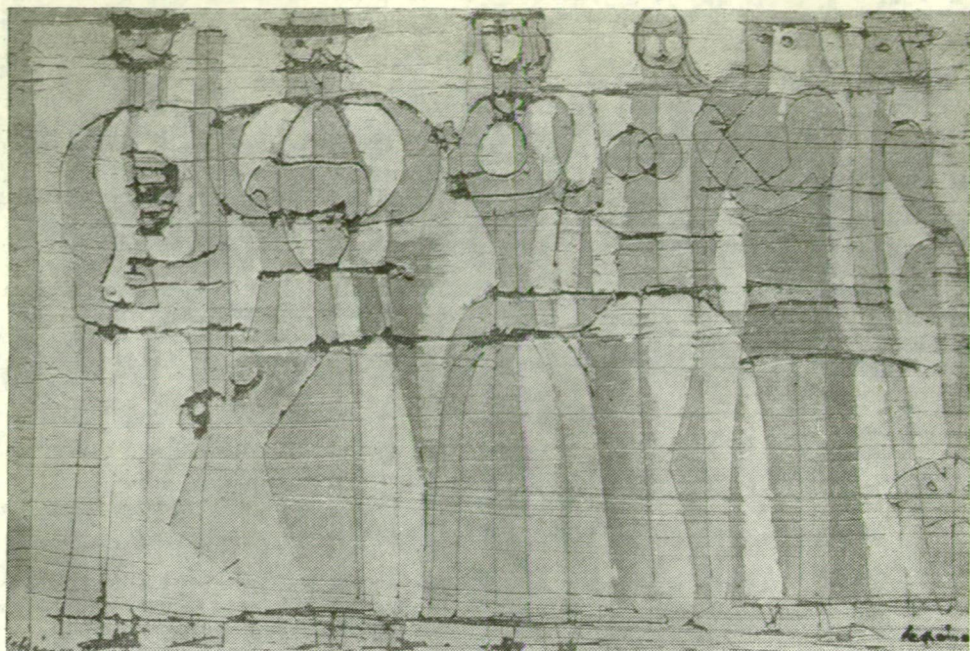
A klasszikus csúcsokhoz vezető út, az „archaikus” készülődés vívmányai sem közömbösek. Legújabb művészetünkben érdemes hát figyelniük mindarra, ami a karakterprobléma körébe vag.

A népművészet lényegében letűnt az élet színpadáról. Évtizedünkben válnak régiséggé a paraszétéletformát sűrítve hordozó néprajzi tárgyak. Eredeti funkciójuk elhalását követve lassan belépnek a „ritkaság” kategóriájába, megbecsülést, tiszteletet követelnek, s az életküzdlemből kikopó öregeknek emlékezni kezdenek.

Az eredet, a tapasztalatok kincsesháza nem arra való, hogy visszanyelje az időt, de arra sem, hogy veszendőbe menjen. Az ilyen fordulópontok nagy lehetőségeket adnak az örökösöknek, a magyar képzőművészetre pedig — sok ragyogó egyéni tehetség erőfeszítésén felül — éppen nagyon jól ráfér, ha örökséghez juthat.

Mindez benne van a levegőben. Ma olyan ajánló is fennen hirdeti a Székesfehérvárott kiállított „Festett táblák” és a Magyar Nemzeti Galériában bemutatott népi kerámiák fontosságát, aki például Nagy István emlékkiállítását vagy a „Parasztok, pásztorok” című remek néprajzi kiállítást „nem jegyezte” ezek előtt. Modern művészetünk természetesen hosszú évtizedek óta hordozza erre az öröklésre való készséget, és a fiatal kezdemények sem mutatnak egyelőre a felületes divat irányába, megelőzték a folklorizmus meghirdetését. A folklorizmus ugyanis szintoly dogmatikus divatigazság lehet majd, mint volt annyi más. Ilyen fűrgélkedésekkel nem sokra megyünk.

Schéner Mihály külföldi tartózkodása idején talált rá arra a rétegre, amelyen új termése kifejlődött. Honvágy, emlékezés, kapcsolatteremtés szüksége munkált

SCHÉNER MIHÁLY: FEHÉR PÁSZTOROK

benne, és bizonyára önmaga felkeresésének vágya a rázúduló hatások tömkelegében. Különös dolog az ilyen nyitott állapot a távolban, ellenpontként nyit rejtett belső ajtókat. Hiszen, aki nyitva van, az a Pop-Art-ot sem tekintheti meg nem történtnek. Kontaktusa támad vele, de egyben vágya, hogy maga másképpen nyilatkozzék mégis.

Igy jött elő Schéner Mihály képzeletében valami, ami színeket, formákat, emlékeket sűrített egybe: a mézeskalács huszár. Búcsús, vásáros színei megharsantak, formái szinte plasztikus mintázást kívántak, és noha a huszárok a sokadalom figuráiként csapatosan jöttek elő egy-egy kép mezejébe, nyüzsgésüket síkba fogott rend ellensúlyozta, akár a perzsa gazdagságban és mindenütt, ahol népművészetünk „szent Kelet vesztett boldogsága” emlékfoszlányait őrzi.

Mindjárt felállította az ellentételt is, a visszafogott színeket, konstruktív formákat, melyek a szegénymód gazdag tükrösök pásztori faragásaitól indítottak.

A kettős hangzatot egybe kívánta építeni. Konstruálni és ugyanakkor játszani a huszáros formákkal, ragyogó színekkel. Az összegezés vágya vezette el plasztikáinak sorozatához, melyek éppen azért nem okoztak még nagyobb meglepetést kiállításán, mivel képeiből teljes logikai indokoltságot nyertek. Különben drasztikus Pop-kompozícióknak minősülhetek volna annak ellenére, hogy a nemzetközi kiállításokon nem találhatók rokonaik.

Schéner Mihály kiállítása tehát több ellentmondó elemet szintetizált, a síkművészet és a plasztika határát is szabadon átlépi ennek érdekében. Fő erőssége mégis az a felbonthatatlan, csak kívülről szemlélhető adottság — a művészet adottsága —, amellyel vörhenyesen visszafogja, óborként önti vagy felharsantja a színeket, s mellyel újjáteremti az öröklött formákat. Művei hőfokát talán el is rejti most a leleményes komponálókészség, a harmonikus megoldás, viszont a számára új feladatot jelentő plasztikákon itt-ott a milliméterre menő precizitás hiánya, a technikai nehézségek néhány apró nyoma nem volt zavaró, majdhogynem szándékoltnak tűnt.

A kiállítás rendezése, Erdély Miklós munkája a spontaneitást, a szabadságot hangsúlyozta ritmusával is meg azzal is, hogy nyers faladákat használt posztamensként.

Schéner Mihály egyéni módon, ötletesen, nagy műves készséggel emlékezetes példát állított elénk a korszerűnek és a karakteresnek a szintézisét célzó munkáival.

SOLYMÁR ISTVÁN